

Aanvullende module Leefstijlmonitor Middelen 2018

Onderzoeksdocumentatie

Auteurs:

Frank Engelen

Anouk Roberts

Christianne Hupkens

Boukje Janssen

Inhoudsopgave

1.	Steekproefontwerp	3
1.1	Doelpopulatie en steekproefkader	3
1.2	Steekproeftechniek, -trekking en -bewerking	5
1.3	Van herbenaderbare cawi-nonrespons naar cati- en capi-uitzet	6
2.	Vragenlijstontwerp.....	8
3.	Benaderingsstrategie	9
3.1	Waarneemstrategie	9
3.2	Brieven en folder	11
3.3	Verhuizers	11
3.4	Dataverzameling in de Bijlmer en op de Waddeneilanden	12
4.	Uitvoering veldwerk	13
4.1	Aanpassingen onderzoeksopzet	13
4.2	Veldwerkresultaten	13
5.	Bijlage I – Benaderingsstrategie	21
5.1	Benaderingsstrategie internetwaarneming	21
5.2	Benaderingsstrategie telefonische waarneming	21
5.3	Benaderingsstrategie aan-huis waarneming	21

1. Steekproefontwerp

1.1 Doelpopulatie en steekproefkader

De doelpopulatie van LSM 2018 bestaat uit personen van 15 jaar of ouder die in Nederland wonen en deel uitmaken van een particulier huishouden. De institutionele bevolking, dat zijn personen in inrichtingen, instellingen of tehuizen, behoort hiermee niet tot de doelpopulatie, en wordt niet geënquêteerd.

De steekproeven voor LSM 2018 worden getrokken uit het steekproefkader dat CBS gebruikt voor alle personensteekproeven in 2018. Dit kader is afgeleid uit de Basisregistratie Personen (BRP) en bevat ongeveer zeven procent van alle in Nederland woonachtige personen.

Tabel 3.2.1 Aantal personen in particuliere huishoudens op 1 januari 2017 per leeftijdsklasse, LSM 2018

leeftijdsklasse	15-19	20-34	35+	Σ
doelpopulatie	1 025 405	3 148 717	9 890 491	14 064 613

1.1.1 Steekproefomvang

Bij de bepaling van de steekproefomvang hanteren we de volgende uitgangspunten:

1. De verdeling van de doelpopulatie over de leeftijdsklasse is die van 1 januari 2017, zoals deze is aangegeven op StatLine; zie tabel 3.2.1;
2. De cawi-, cati-, en capi-uitzet wordt in 2018 iedere maand even groot; tevens wordt de verdeling van de cawi-uitzet over de leeftijdsklassen iedere maand gelijk;
3. De cawi-responskansen per leeftijdsklasse zijn gelijkgesteld aan de minima van (1) de gemiddeldes van de cawi-responspercentages in de LSM-steekproefporties van maart tot en met augustus 2017 (het 6-maandsgemiddelde) en (2) de gemiddeldes van de cawi-responspercentages in de LSM-steekproefporties van september 2016 tot en met augustus 2017 (12-maandsgemiddelde) minus 1 procentpunt; zie tabel 3.2.2;
4. De cati-responskansen per leeftijdsklasse zijn gelijkgesteld aan de gerealiseerde cati-responspercentages in de LSM-steekproefporties van augustus 2016 tot en met juli 2017 (12-maandsgemiddelde); zie tabel 3.2.2;
5. De capi-responskans is voor de leeftijdsklasse *15-19 jaar* gelijkgesteld aan het gemiddelde van de gerealiseerde capi-responspercentages in de LSM-steekproefporties van juli 2016 tot en met juni 2017 (12-maandsgemiddelde) minus 10 procentpunten, voor de leeftijdsklasse *20-34 jaar* aan het 12-maandsgemiddelde, en voor de leeftijdsklasse 35 jaar of ouder aan het gemiddelde van de gerealiseerde capi-responspercentages in de LSM-steekproefporties van januari tot en met juni 2017 (6-maandsgemiddelde); zie tabel 3.2.2;
6. Het verwachte aandeel van de cawi-steekproef dat niet respondeert én niet tot de herbenaderbare cawi-nonrespons behoort is per leeftijdsklasse gelijkgesteld aan het maximum van 0,02 en het gemiddelde van de gerealiseerde aandelen in de LSM-steekproefporties van september 2016 tot en met augustus 2017; zie tabel 3.2.2;
7. Het telefoonbezit in de herbenaderbare cawi-nonrespons per leeftijdsklasse is gebaseerd op de gerealiseerde telefoonnummervrijking van de LSM-steekproeven (cawi) van januari tot en met mei 2017: per leeftijdsklasse is een schatting gemaakt van het aandeel personen waarvoor een telefoonnummer beschikbaar is in de p beste prioriteitsklassen¹; het

¹ Sinds eind 2016 worden steekproeven ter vrijking met telefoonnummers aangeboden aan Experian en EDM. Op basis van met de telefoonnummers meegeleverde kenmerken, worden de telefoonnummers in twintig prioriteitsklassen ingedeeld; hoe hoger de prioriteitsaanduiding, hoe lager de kans op contact en respons.

telefoonbezit is vervolgens vastgezet op het verrijgingspercentage met telefoonnummers in de prioriteitsklassen 1 tot en met 9, omdat deze percentages gewogen naar de verwachte verdeling van de herbenaderbare cawi-nonrespons over de leeftijdsklassen een telefoonbezit van 60% geven; zie tabel 3.2.2;

8. De gebruikte uitdunningsfactoren van de herbenaderbare cawi-nonrespons per leeftijdsklasse zijn als volgt gekozen. Rekenend met 15% niet-Westersen in de cawi-nonrespons, met 40% uitdunning van niet niet-Westersen in alle leeftijdsklassen, en met leeftijdsklassenafhankelijke vergroting van de cawi-steekproef (epsilon), zijn afzonderlijke effectieve uitdunningsfracties berekend; zie tabel 3.2.2;

Tabel 3.2.2 Gebruikte kansen en fracties per leeftijdsklasse, LSM 2018

leeftijdsklasse	15-19	20-34	35+
cawi-responskans	0,422	0,347	0,456
cawi-afmeldingskans	0,020	0,020	0,032
overall uitdunfractie	0,334	0,317	0,334
telefoonbezit	0,683	0,363	0,786
cati-responskans	0,456	0,279	0,394
capi-responskans	0,477	0,335	0,373

9. De instroom van respons uit steekproeven die in november of december 2017 via cawi worden benaderd, wordt gelijk verondersteld aan de uitstroom van respons uit steekproeven die in november of december 2018 via cawi worden benaderd; om deze aanname in overeenstemming te brengen met de realiteit zullen in november 2017 twee extra steekproeven worden getrokken;
10. De linker grens van het 95%-betrouwbaarheidsinterval van het verwachte aantal responsen in de leeftijdsklasse *20-34 jaar* wordt ten minste 3.300. Hiermee wordt met grote waarschijnlijkheid tegemoetgekomen aan de wens van de opdrachtgever om minstens 3.300 responsen in deze leeftijdsklasse te behalen;
11. De linker grens van het 95%-betrouwbaarheidsinterval van het verwachte totaal aantal responsen wordt ten minste 10.100 (hierbij is rekening gehouden met een extra marge), en het totaal aantal via cawi te benaderen personen wordt ten hoogste 20.000.
12. In verwachting worden de aantallen responsen in de leeftijdsklassen *15-19 jaar* en *35 jaar of ouder* evenredig aan de populatieomvang in deze leeftijdsklassen.

De bepaling van de benodigde steekproefomvang per mode, en voor de cawi-steekproef ook naar leeftijdsklasse, geschiedt vervolgens in drie stappen:

- a. Bepaal de benodigde cawi-, cati- en capi-uitzet in de leeftijdsklasse *20-34 jaar* om in verwachting 3.300 responsen te verkrijgen in deze leeftijdsklasse, en leg cati- en capi-uitzet vast op de naar boven afgeronde aldus berekende aantallen; bepaal dan de benodigde cawi-uitzet opdat de linker grens van het 95%-betrouwbaarheidsinterval van het verwachte aantal responsen in de leeftijdsklasse *20-34 jaar* op 3.300 ligt, en zet de cawi-uitzet vast op het kleinste veelvoud van 12 dat groter dan of gelijk is aan deze berekende uitzetomvang;
- b. Bepaal de benodigde cawi-, cati- en capi-uitzetten in de leeftijdsklassen *15-19 jaar* en *35 jaar of ouder* om in verwachting respectievelijk 638,8 en 6.161,2 responsen te verkrijgen in deze beide leeftijdsklassen; leg hierna cati- en capi-uitzetten over de drie leeftijdsklassen tezamen vast op de kleinste veelvoud van 12 die groter dan of gelijk zijn aan de sommen van de in deze stap berekende waarden en de in stap a. bepaalde afgeronde waardes;
- c. Bepaal de benodigde cawi-uitzetten in de leeftijdsklassen *15-19 jaar* en *35 jaar of ouder* opdat de linker grens van het 95%-betrouwbaarheidsinterval van het verwachte totale aantal responsen op 10.100 ligt, en wel zo dat de verwachte aantallen responsen in beide

leeftijdsklassen zich tot elkaar verhouden als de aantallen personen per leeftijdsklasse in de doelpopulatie; de cawi-uitzetten per leeftijdsklasse worden dan vastgezet op de kleinste veelvoud van 12 die groter dan of gelijk zijn aan de berekende uitzet omvangen.

De volgens bovenstaand stappenplan verkregen aantallen te benaderen personen zijn opgenomen in tabel 3.2.3. Tevens zijn hierin de verwachte aantallen responsen per leeftijdsklasse en per mode aangegeven. De aantallen te benaderen personen per mode per maand worden verkregen door deling door 12 van de aantallen in tabel 3.2.3; deze aantallen zijn opgenomen in tabel 3.2.5.

Tabel 3.2.3 Totale aantallen te benaderen personen per mode en per leeftijdsklasse; dikgedrukte aantallen zijn vast, cursieve aantallen zijn verwachtingen, LSM 2018

leeftijdsklasse	15-19	20-34	35+	Σ
cawi-uitzet	1.092	7.068	10.560	18.720
cawi-respons	461	2.455	4.818	7.734
herbenaderbaar	609	4.471	5.400	10.480
cati-uitzet	274	1.072	2.806	4.152
cati-respons	125	299	1.105	1.529
capi-uitzet	127	1.879	766	2.772
capi-respons	61	629	285	975
totale respons	647	3.383	6.208	10.238
responsfractie (maal 10^{-3})	0,63	1,07	0,63	0,73
relatieve responsfractie	0,87	1,48	0,86	1,00

1.2 Steekproeftechniek, -trekking en -bewerking

Voor LSM 2018 worden maandelijks steekproeven van personen getrokken volgens een gestratificeerd tweetraps ontwerp. In de eerste trap worden per coropgebied deelgemeenten² geselecteerd met kansen evenredig aan hun inwoneraantallen, waarbij tevens voor elke geselecteerde deelgemeente het aantal te trekken personen berekend wordt. Dit gewenste aantal te trekken personen per deelgemeente is vooraf bepaald en bedraagt in beginsel voor iedere deelgemeente één; voor zelf selecterende deelgemeenten³ is dit aantal gelijk aan het product van steekproeffractie en inwoneraantal. De tweede trap is een aselechte steekproef van personen van 15 jaar of ouder op de peildatum⁴ in de geselecteerde deelgemeenten met omvangen zoals vastgesteld in de eerste trap. De verdeling naar leeftijd in de getrokken steekproef is zo hetzelfde als in de doelpopulatie.

Iedere maand worden volgens bovenstaand ontwerp 3.196 personen van 15 jaar of ouder uit het steekproefkader getrokken. Naar verwachting zijn dit 233 personen van 15 tot en met 19 jaar, 716 van 20 tot en met 34 jaar, en 2.247 van 35 jaar of ouder. Uit deze steekproef worden dan die personen verwijderd van wie de adresgegevens onbruikbaar zijn, die wonen op adressen die behoren tot die van de institutionele bevolking, of die wonen op adressen waarvan bewoners in de voorafgaande twaalf maanden voor een ander CBS-onderzoek zijn benaderd. De ervaring leert dat maximaal 11,5% van de steekproef uitvalt tijdens deze zogeheten screening, en dat dus in verwachting respectievelijk 206, 633 en 1.989 personen voor uitzet beschikbaar zullen zijn in de verschillende leeftijdsklassen. De linker grens van het 95%-betrouwbaarheidsinterval van het

² In stedelijke gebieden is een deelgemeente ongeveer gelijk aan een wijk, terwijl in landelijke gebieden een deelgemeente vaak overeenkomt met de gemeente zoals die bestond vóór de gemeentelijke fusies in 1998.

³ Een deelgemeente is zelf selecterend als deze met kans één in de steekproef terecht zal komen.

⁴ De peildatum is immer de eerste dag van de maand waarin de cawi-waarneming van de betreffende steekproefportie aanvangt. Deze wordt ook gebruikt bij de toekenning van leeftijdsklassen aan personen tijdens het steekproefproces.

verwachte aantal voor uitzet beschikbare 20- tot en met 34-jarigen ligt hiermee op 589 personen, waarmee het waarschijnlijk is dat voor iedere leeftijdsklasse voldoende personen voor uitzet beschikbaar zijn (zie tabel 3.2.4). De adressen van alle voor uitzet beschikbare personen worden in de screeningsbakken geplaatst, waardoor personen woonachtig op deze adressen in de komende twaalf maanden niet voor andere CBS-(steekproef)onderzoeken zullen worden benaderd; hier is voor gekozen om een aselechte steekproef in de screeningsbakken te kunnen plaatsten.

Tabel 3.2.4 Maandelijks te trekken steekproefaantallen per leeftijdsklasse; gedrukte aantallen zijn vast, cursieve aantallen zijn verwachtingen, LSM 2018

leeftijdsklasse	15-19	20-34	35+	Σ
te trekken (vast)				3.196
getrokken (verwacht)	233	716	2.247	
beschikbaar (verwacht)	206	633	1.989	2.828
cawi-uitzet (vast)	91	589	880	1.560
steekproef fractie (maal 10^{-4})	0,89	1,87	0,89	1,11
relatieve steekproef fractie	0,80	1,69	0,80	1,00

De geselecteerde steekproef wordt maandelijks teruggebracht tot de vaste aantallen via cawi te benaderen personen per leeftijdsklasse. Hiertoe wordt deze per leeftijdsklasse gesorteerd op postcode, huisnummer en huisnummertoevoeging, waarna middels een systematisch ontwerp zoveel personen voor cawi-uitzet worden geselecteerd als aangegeven in de rij 'cawi-uitzet (vast)' uit tabel 3.2.4. Op deze manier zijn personen met ongelijke kansen in de uit te zetten steekproef terecht gekomen; 20- tot en met 34-jarigen zijn in de uitzet oververtegenwoordigd, terwijl 15- tot en met 19-jarigen en 35-plussers zijn ondervertegenwoordigd. In het bijzonder verhouden de insluitgewichten van de leeftijdsklassen *15-19 jaar*, *20-34 jaar* en *35 jaar of ouder* zich als 211 staat tot 100 staat tot 210.

1.3 Van herbenaderbare cawi-nonrespons naar cati- en capi-uitzet

Na afronding van de cawi-waarnemingen behorende bij de steekproefporties van januari tot en met december 2018 worden de via cati en capi her te benaderen personen volgens volgend stappenplan uit de herbenaderbare cawi-nonrespons geselecteerd⁵:

- Uit de herbenaderbare cawi-nonrespons worden alle niet-Westersen voor herbenadering geselecteerd, en hun aantal n_{nw} wordt vastgesteld;
- Uit de resterende herbenaderbare cawi-nonrespons - de niet niet-Westersen - worden via een systematisch ontwerp $577 - n_{nw}$ personen voor herbenadering geselecteerd;
- De voor herbenadering geselecteerde personen worden gesorteerd op telefoonnummerprioriteit, postcode, huisnummer en huisnummertoevoeging, waarna de eerste 346 personen voor cati-herbenadering worden geselecteerd;
- De overige voor herbenadering geselecteerde personen worden voor capi-herbenadering geselecteerd, met uitzondering van zij die woonachtig zijn op de Waddeneilanden of in de hoogbouw van de postcodegebieden 1102, 1103 en 1104;

⁵ In ieder geval zullen de cati-herbenadering behorende bij de cawi-steekproefportie van december 2018, en de capi-herbenadering behorende bij de cawi-steekproefporties van november en december 2018, worden uitgevoerd volgens het steekproefontwerp van LSM 2019.

- e. Indien zo minder dan 231 personen voor capi-herbenadering zijn geselecteerd, dan wordt de capi-uitzet aangevuld tot 231 personen middels systematische selectie uit de niet-niet-Westersen die in stap b. niet voor herbenadering werden geselecteerd.

Tabel 3.2.5 Aantallen maandelijks te benaderen personen per mode en per leeftijdsklasse; dikgedrukte aantallen zijn vast, cursieve aantallen zijn verwachtingen, LSM 2018

leeftijdsklasse	15-19	20-34	35+	Σ
cawi-uitzet	91	589	880	1.560
cati-uitzet	<i>22,8</i>	<i>89,3</i>	<i>233,9</i>	346
capi-uitzet	<i>10,6</i>	<i>156,6</i>	<i>63,8</i>	231

Het aantal via capi te benaderen personen per interviewregio per maand ligt niet vast, maar in tabel 3.2.6 is wel een schatting van deze aantallen opgenomen.

Tabel 3.2.6 Geschatte maandelijks aantallen capi-adressen per interviewregio, LSM 2018

regio	01	02	04	05	06	08	09	10	11	12	13	Σ
capi-uitzet	17	15	16	33	27	25	36	11	17	19	15	231

2. Vragenlijstontwerp

Voor LSM 2018 wordt een elektronische vragenlijst gebruikt voor cawi, cati en capi. Binnen het CBS is het team Vragenlijsten en Steekproeven (DVS) van de sector Waarnemen verantwoordelijk hiervoor.

De vragenlijst is voor zover mogelijk voor alle modes hetzelfde, met dien verstande dat de layout en de aanwijzingen voor de interviewer (cati, capi) of respondent (cawi) per mode verschillend zijn. Het vragenlijstontwerp wordt door middel van een review en vragenlijstschemas⁶ door de ontwikkelaar afgestemd met het RIVM en het Trimbos-instituut. De vragenlijst wordt in Blaise geprogrammeerd, de door het CBS ontwikkelde software voor elektronische vragenlijsten.

Evenals in 2016, is in de Leefstijlmonitor 2018 de module Roken, Alcohol, Drugs en Prestatieverhogende middelen opgenomen. Deze module is aangeleverd door het RIVM en het Trimbos-instituut. De vragen van deze module bestaan uit een aantal reguliere vragen uit de Gezondheidsenquête aangevuld met verdiepingsvragen.

De volgende blokken zijn in de Leefstijlmonitor 2018 opgenomen:

1. Huishoudbox
2. Standaardblok Betaald Werk
3. Standaardblok Onderwijs
4. Religie
5. Vrije tijd (*geheel nieuw blok, bestaande uit 6 vragen*)
6. Algemene gezondheid
7. Medicijnen
8. Roken
9. Alcohol
10. Drugs
11. Doping
12. Werving en afsluiting

De wijzigingen ten opzichte van de LSM 2016 betreffen met name specifieke wijzigingen zoals aangepaste vraag- en antwoordteksten, een aantal nieuwe vragen en een aantal verwijderde vragen. Deze specifieke wijzigingen staan in het vragenlijstschema in een apart hoofdstuk tekstueel uitgeschreven.

⁶ Schematische weergave van een vragenlijst waarbij de volgorde van vragen, routingvoorwaarden, tekstimputaties en afleidingen worden weergegeven, onderverdeeld in vragenblokken.

3. Benaderingsstrategie

3.1 Waarneemstrategie

De waarneemstrategie bestaat uit internetwaarneming gevolgd door telefonische of aan-huis herbenaderingen van de internet non-respons. De internetwaarneming kan op iedere dag plaatsvinden. De telefonische waarneming vindt op doordeweekse dagen plaats. De aan-huis benadering wordt op doordeweekse dagen en op zaterdagen of zondagen uitgevoerd. Voor de internetwaarneming wordt de standaard benaderingsstrategie toegepast, zie bijlage I, waarbij telkens een week tussen de rappelbrieven wordt gelaten en een incentive in de vorm van een cadeaukaart ter waarde van 5 euro bij de aanschrijfbrief wordt gevoegd.

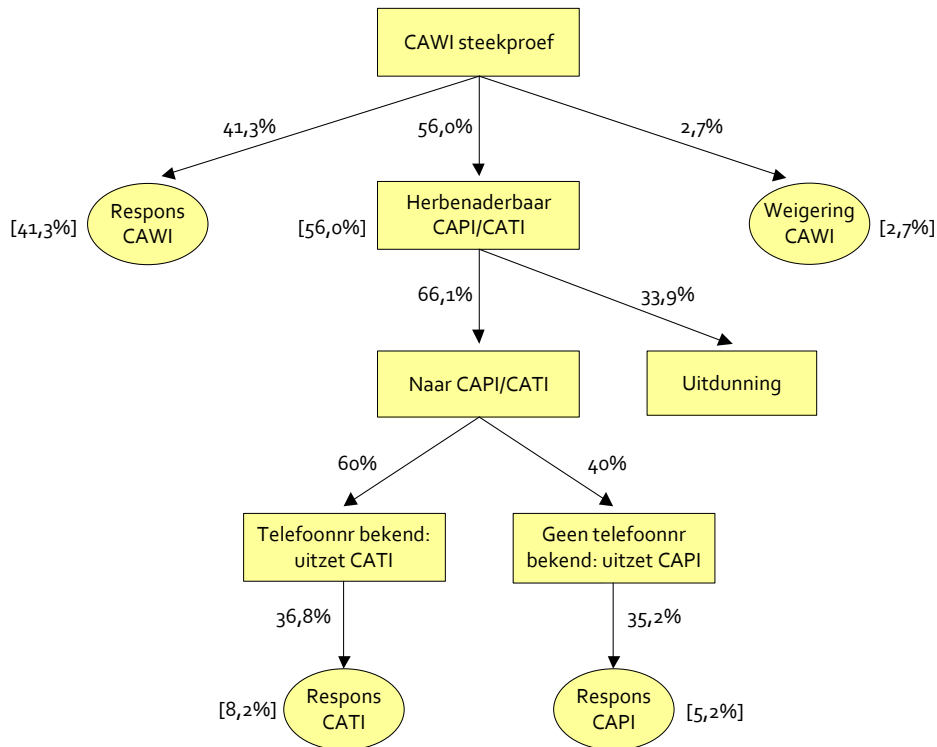
Personen die naar aanleiding van één van de brieven via de CBS-helpdesk deelname hebben geweigerd worden niet telefonisch of aan-huis herbenaderd. Van de overige personen die niet via internet hebben gerepsondeerd, wordt met uitzondering van de groep niet-Westerse allochtonen, random 40% verwijderd (uitdunning). De steekproeven voor de telefonische herbenadering worden zodanig uitgedund dat iedere maand een zelfde aantal adressen wordt aangeboden aan de telefonische waarneming. Hetzelfde wordt gedaan voor de aan-huis waarneming. De resterende steekproefpersonen worden telefonisch of aan-huis herbenaderd. Op het moment dat de herbenaderingsporties worden geprepareerd, wordt voor respondenten de mogelijkheid afgesloten om de vragenlijst via internet in te vullen. Hiermee wordt voorkomen dat respondenten gelijktijdig via internet en telefonisch dan wel aan-huis reageren.

Personen die in aanmerking komen voor herbenadering door cati, worden gedurende drie weken telefonisch herbenaderd. De benaderingsstrategie die hiervoor gehanteerd wordt, is terug te vinden in bijlage I.

Personen die in aanmerking komen voor herbenadering door capi, worden aan-huis herbenaderd. De aan-huis benadering start niet in de maand volgend op de internetbenadering. Dit komt doordat de toewijzing van adressen aan aan-huis interviewers maandelijks plaatsvindt. Ongeveer halverwege elke maand vindt deze toewijzing ten behoeve van waarneming in de erop volgende maand plaats. De aan-huis waarneming start dus twee maanden na de internetwaarneming. De benaderingsstrategie voor de aan-huis benadering wordt weergegeven in bijlage I.

In figuur 3.4.1 wordt de waarneemstrategie schematisch weergegeven. Per benaderingsstap is de geschatte responskans vermeld, waarbij zowel de responskans is vermeld uitgaande van de betreffende deelsteekproef (zonder vierkante haken) als van de uitgezette cawi-steekproef (tussen vierkante haken). Deze kansen zijn gebaseerd op realisatiecijfers van de Leefstijlmonitor 2016 en 2017.

Figuur 3.4.1 Waarneemstrategie, LSM 2018

Uit figuur 3.4.1 is de totaal te verwachten responskans berekend op basis van de onderscheiden benaderingsstappen. Tabel 3.4.1 geeft de responskans per benaderingsstap en de cumulatieve responskans op de uitgezette steekproef.

Tabel 3.4.1 Responskans per benaderingsstap en totale responskans, LSM 2018

Benaderingsstap	Respons
Cawi	0,413
Cati	$0,560 \times 0,661 \times 0,60 \times 0,368 = 0,082$
Capi	$0,560 \times 0,661 \times 0,40 \times 0,352 = 0,052$
Totaal	0,547

Uit tabel 3.4.1 blijkt dat naar verwachting 54,7 procent van de uitgezette steekproef tot respons leidt. Het totale verwachte cawi-responspercentage bedraagt 41,3%. Het verwachte responspercentage op de aan de telefonische waarneming aangeboden steekproef bedraagt 36,8%. Het verwachte responspercentage op de aan de aan-huis waarneming aangeboden steekproef bedraagt 35,2%.

In figuur 3.4.2 wordt de benaderingsstrategie schematisch weergegeven. Uit het design van 2017 stromen herbenaderingsporties door naar 2018 (porties in rood). Vanaf 1 januari 2018 wordt de vragenlijst ingezet van de module Roken, Alcohol en Druggebruik. Dat wil zeggen dat steekproefpersonen die in een steekproefportie zitten die start ná 1 januari 2018, benaderd gaan worden met de nieuwe vragenlijst. Vanaf 1 januari 2019 wordt, indien LSM ook na 2018 wordt vervolgd met telefonische- en aan-huis waarneming, de vragenlijst ingezet van de nieuwe module. Dat wil zeggen dat steekproefpersonen die in een steekproefportie zitten die start ná 1 januari 2019, benaderd gaan worden met de nieuwe vragenlijst behorende bij de module van 2019, de porties aangegeven met blauw in figuur 3.4.2.

Figuur 3.4.2 Schematische weergave van de benaderingsstrategie, LSM 2018

	0+ →		15+ →												0+ →	
	Vragenlijst 2017		Vragenlijst 2018												Vragenlijst 2019	
	Nov	Dec	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Jan	Feb
201711	cawi	cati	capi													
201712		cawi	cati	capi												
201801			cawi	cati	capi											
201802				cawi	cati	capi										
201803					cawi	cati	capi									
201804						cawi	cati	capi								
201805							cawi	cati	capi							
201806								cawi	cati	capi						
201807									cawi	cati	capi					
201808										cawi	cati	capi				
201809											cawi	cati	capi			
201810												cawi	cati	capi		
201811													cawi	cati	capi	
201812														cawi	cati	capi

Indien horizontaal gekeken wordt, wordt duidelijk welke modes bij eenzelfde steekproef horen. Dus cawi in januari wordt gevolgd door herbenaderingen via cati in februari en via capi in maart. Tevens wordt aangegeven welke vragenlijst bij welke portie gebruikt dient te worden.

3.2 Brieven en folder

Voor de internetwaarneming wordt de standaard benaderingsstrategie toegepast, waarbij telkens een week tussen de rappelbrieven wordt gelaten. Voor deze benaderingsstrategie worden dezelfde brieven gehanteerd als in 2017, met dien verstande dat in 2018 de brieven voor respondenten jonger dan 12 jaar niet gebruikt worden, omdat de doelpopulatie in 2018 veranderd in respondenten van 15 jaar en ouder.

De brieven zijn voorzien van de nieuwe standaard 'informed consent' passage die vanaf 2017 geldt. Daarnaast zal bij de aanschrijfbrief de onderzoekspecifieke LSM folder worden bijgesloten, waarvan de persberichten worden geactualiseerd. Tevens wordt bij de aanschrijfbrief een incentive in de vorm van een cadeaukaart ter waarde van 5 euro bijgesloten.

Door de mixed-mode waarneemstrategie, ontstaat er begin 2018 een zogenaamd 'inschakeleffect' voor 20-plussers. Deze groep is namelijk ondervertegenwoordigd in de herbenaderingsporties die doorstromen uit 2017. Er wordt een tekort aan 20-plussers verwacht van ongeveer 120 elementen in de cati-uitzet van januari 2018, en ongeveer 89 elementen in de capi-uitzetten van zowel januari en februari 2018. Om dit tekort aan te vullen, zullen twee extra steekproeven worden getrokken. Dit heeft gevolgen voor de cati-steekproef van januari 2018 en de capi-steekproeven van januari en februari 2018. Om de te verwachten tekorten aan 20-plussers te compenseren, worden voor die leeftijdsgroep aanvullende steekproeven getrokken voor cati en capi. Omdat deze personen niet eerder zijn aangeschreven, wordt voor deze groep een aparte aanschrijfbrief opgesteld. Voor de cati-portie van januari 2018 zullen de aanschrijfbrieven via het CBS worden verstuurd. Voor de capi-porties van januari en februari 2018 zullen de aanschrijfbrieven vanuit de interviewers worden verstuurd. De brieven zullen vanuit CBS samen met de enquêtematerialen worden opgestuurd naar de interviewers, ongeveer een week voorafgaand aan de maand van waarneming.

De aanschrijfbrieven voor de aanvullende steekproeven worden eveneens voorzien van een incentive in de vorm van een cadeaukaart ter waarde van 5 euro.

3.3 Verhuizers

Hoewel steekproeven zo kort mogelijk voor aanvang van een nieuwe waarneemperiode worden getrokken, is niet te voorkomen dat het adres in de Basisregistratie Personen (BRP) niet juist

blijkt te zijn, omdat de steekproefpersoon is verhuisd. NAW-gegevens worden vlak voor de uitzet gecontroleerd en aangepast door de steekproefgroep. Indien een steekproefpersoon een nieuw adres aan de gemeente heeft doorgegeven, wordt dit adres gebruikt. Tijdens de waarneemperiode worden geen verhuizers herbenaderd.

3.4 Dataverzameling in de Bijlmer en op de Waddeneilanden

In heel Amsterdam Zuidoost wordt aan-huis waargenomen met uitzondering van sommige adressen in de postcodes 1102, 1103 en 1104. Maandelijks wordt door de regiomanager van regio Amsterdam beoordeeld welke steekproefadressen niet aan huis worden benaderd. Het criterium dat daarbij wordt gehanteerd is de veiligheid voor de interviewers. In de praktijk komt het erop neer dat sloopflats, gedeeltelijke sloopflats en een deel van de hoogbouw niet aan huis worden benaderd. In deze gebieden wordt wel via internet en telefonisch waargenomen. Omdat op de Waddeneilanden, Vlieland, Terschelling, Ameland, Schiermonnikoog en Texel geen interviewers wonen, wordt op deze eilanden niet aan-huis geënquêteerd. Wel wordt daar via internet en telefonisch waargenomen.

4. Uitvoering veldwerk

4.1 Aanpassingen onderzoeksopzet

Het onderzoek is volledig conform opzet uitgevoerd. Er zijn geen aanpassingen nodig gebleken in het vragenlijst- en steekproefontwerp, de benaderingsstrategie en de bijbehorende planning.

4.2 Veldwerkresultaten

Tabel 3.7.1a geeft de responsaantallen en -percentages naar mode en voor het totaal van de drie modes voor alle steekproefporties die in 2018 zijn gestart. Tabel 3.7.1a bevat dus ook responsen die in 2019 zijn gerealiseerd. Concreet betreft dit:

- voor de steekproefportie die gestart is in november 2018 met de internetwaarneming, de aan-huis herbenadering in januari 2019 (53 gerealiseerde responsen), en
- voor de steekproefportie die gestart is in december 2018 met de internetwaarneming, de telefonische herbenadering in januari 2019 (92 responsen gerealiseerd) en de aan-huis herbenadering in februari 2019 (40 responsen gerealiseerd).

Als de 2019 waarneming (herbenadering) van de betreffende cawi steekproefporties van november en december 2018 niet wordt meegenomen in tabel 3.7.1a, zou de totaalkolom en het totaalpercentage geen betekenis hebben. Uit tabel 3.7.1a is dus het totale responspercentage af te leiden op basis van de totale cawi-uitzet in kalenderjaar 2018.

In tabel 3.7.1b wordt nogmaals ingegaan op de responsaantallen en -percentages naar mode en voor het totaal van de drie modes voor alle steekproefporties, maar dan voor alle steekproefporties en herbenaderingporties die in 2018 zijn uitgezet en waarvoor in 2018 responsen zijn gerealiseerd. Uit tabel 3.7.1b is dus de totale absolute respons af te leiden in kalenderjaar 2018.

Voor beide tabellen gelden de volgende definities en afbakeningen:

- Tot 'kaderfouten' worden gerekend: persoon is overleden, persoon is verhuisd naar buitenland, persoon behoort tot de institutionele bevolking, persoon is onbekend op adres of telefoon is afgesloten (alleen bij cati), het adres betreft een woning in aanbouw (alleen bij capi), een afgebroken woning of sloopwoning (alleen bij capi), het is geen woonadres of de woning is leegstaand of (tijdelijk) onbewoond (alleen bij capi).
- Tot 'weigeringen' worden gerekend: personen die hebben aangegeven niet te willen deelnemen aan het onderzoek.
- Met 'geen contact' wordt bedoeld dat de contactpogingen zoals voorgeschreven in de benaderingsstrategie niet hebben geleid tot een contact met de steekproefpersoon.
- De 'taalbarrières' bestaan uit de personen die wegens taalproblemen niet geïnterviewd konden worden.
- De categorie 'geen gelegenheid' wordt gebruikt om aan te geven dat de te interviewen persoon niet beschikbaar is in de gegeven veldwerkperiode, bijvoorbeeld wegens vakantie of ziekte.
- De categorie 'verhuisd in Nederland' bevat personen waarvoor tijdens de contactpoging is vastgesteld dat deze op een ander adres in Nederland woonachtig zijn.
- De categorie 'overige non-respons' bevat bij de aan-huis waarneming onder andere de eindresultaten 'retour' of 'voorkeur voor andere mode'. 'Retour' betekent dat het steekproefadres volledig onbewerkt of onvolledig bewerkt is teruggestuurd. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren als de interviewer ziek wordt en de betreffende adressen niet meer aan een andere interviewer kunnen worden toegewezen. Als de betreffende interviewer al

activiteiten heeft ondernomen om het adres te benaderen wordt deze afgeboekt als onvolledig bewerkt retour, en als dit niet het geval is als volledig onbewerkt retour. 'Voorkeur voor andere mode' betreft respondenten die alleen bereid waren via een andere mode dan de toegepaste waarnemmode deel te nemen, terwijl dit volgens de benaderingstrategie op dat moment niet meer mogelijk was. Het betreft dus eigenlijk een weigering voor het onderzoek in de huidige opzet. Bij de telefonische waarneming bevat de categorie 'overige non-respons' naast 'voorkeur voor andere mode' ook de gevallen waarbij een 'mobiel nummer van een huisgenoot wordt bereikt' maar niet de onderzoekspersoon zelf.

- De categorie 'uitgedund/niet uitgezette adressen' bij de telefonische en aan-huis waarneming betreft voor het overgrote deel de adressen die zijn uitgedund en voor een klein gedeelte adressen in de Bijlmer of op de Waddeneilanden die niet zijn toegekend aan een interviewer, zie paragraaf 3.4, of personen die via de helpdesk hadden aangegeven een telefonische benadering te willen maar waarvoor geen telefoonnummer beschikbaar was.

Tabel 3.7.1a Responsoverzicht naar mode en totale steekproef, LSM 2018

	CAWI	CATI	CAPI	Totaal	CAWI	CATI	CAPI	Totaal
	<i>Aantal</i>				<i>%</i>			
Uitzet vanuit CAWI 2018	18.720	4.097	2.566	18.802	-	-	-	-
w.v. extra uitzet in 2019	-	50	32	82	-	-	-	-
Kaderfouten	25	840	91	956	0,1	20,5	3,5	5,1
Uitzet - kaderfouten	18.695	3.257	2.475	17.846	99,9	79,5	96,5	94,9
Afgehandelde non-respons	443	1.943	1.537	3.923	2,4	47,4	59,9	20,9
w.v. weigering	251	474	462	1.187	1,3	11,6	18,0	6,3
geen contact	0	884	258	1.142	0,0	21,6	10,1	6,1
taalbarrière	15	88	371	474	0,1	2,1	14,5	2,5
geen gelegenheid / niet in staat	125	242	158	525	0,7	5,9	6,2	2,8
verhuisd in Nederland	43	165	247	455	0,2	4,0	9,6	2,4
overige non-respons	9	90	41	140	0,0	2,2	1,6	0,7
Respons	7.946	1.314	938	10.198	42,4	32,1	36,6	54,2
Volledige response	7.946	1.292	898	10.136	42,4	31,5	35,0	53,9
Onvolledig/afgebroken respons	0	22	40	62	0,0	0,5	1,6	0,3
Nog in behandeling	0	0	0	0	0,0	0,0	0,0	0,0
Door naar volgende mode	10.306	-	-	-	55,1	-	-	-
w.v. uitgedund / niet uitgezet	3.725	-	-	-	36,1	-	-	-
w.v. naar CATI	4.047	-	-	-	61,5	-	-	-
naar CAPI	2.534	-	-	-	38,5	-	-	-

De categorie 'extra uitzet in 2019' in tabel 3.7.1a betreft de aanvullende steekproeven bij de telefonische en aan-huis waarneming behorende bij de cati en capi porties in januari en februari 2019 ter compensatie van het inschakeleffect in de LSM 2019.

Uit tabel 3.7.1a is af te leiden dat over alle steekproefporties die in 2018 zijn gestart, gemiddeld genomen 53,9% (volledige) respons is gerealiseerd. Daarmee is niet aan de responsverwachting (54,7%) voldaan. Dit is volledig toe te schrijven aan de telefonische waarneming. Bij de internetwaarneming is 42,4% respons gerealiseerd. Dit is 1,1 procentpunt boven de responsverwachting (41,3%). De telefonische herbenadering presteert met 31,5% ruim 5,3

procentpunten onder de responsverwachting (36,8%). Meest opvallend in tabel 3.7.1a is dat een groot deel van de steekproef voor de telefonische herbenadering niet wordt bereikt (21,6%) of een kaderfout als resultaat heeft (20,5%), hetgeen vrijwel volledig afgesloten telefoonnummers betreft. De aan-huis herbenadering presteert met 0,2 procentpunt net onder de responsverwachting (gerealiseerd 35,0% versus target 35,2%). Merk nogmaals op dat de responspercentages voor de telefonische en aan-huis waarneming in tabel 3.7.1a betrekking hebben op alleen de herbenaderingsporties die afkomstig zijn uit in 2018 uitgezette steekproeven. Tabel 3.7.1a bevat dus ook responsen die in 2019 zijn gerealiseerd.

In tabel 3.7.1b worden de responsaantallen en -percentages naar mode en voor het totaal van de drie modes weergegeven voor alle steekproefporties en herbenaderingsporties die in 2018 zijn uitgezet en waarvoor in 2018 responsen zijn gerealiseerd.

Tabel 3.7.1b Responsoverzicht naar mode en totale steekproef, LSM 2018

	CAWI	CATI	CAPI	Totaal	CAWI	CATI	CAPI	Totaal
	<i>Aantal</i>				<i>%</i>			
Uitzet vanuit CAWI 2018	18.720	4.047	2.534	18.720	-	-	-	-
+ extra uitzet (inschakeleffect 2018)	-	132	182	314	-	-	-	-
+ uitzet in 2018 vanuit CAWI 2017	-	214	280	494	-	-	-	-
- uitzet in 2019 vanuit CAWI 2018	-	241	224	465	-	-	-	-
totale uitzet in 2018		4.152	2.772	19.034				
Kaderfouten	25	812	93	930	0,1	19,6	3,4	4,9
Uitzet - kaderfouten	18.695	3.340	2.679	18.104	99,9	80,4	96,6	95,1
Afgehandelde non-respons	443	1.943	1.613	3.999	2,4	46,8	58,2	21,0
w.v. weigering	251	473	512	1.236	1,3	11,4	18,5	6,5
geen contact	0	886	272	1.158	0,0	21,3	9,8	6,1
taalbarrière	15	89	368	472	0,1	2,1	13,3	2,5
geen gelegenheid / niet in staat	125	242	179	546	0,7	5,8	6,5	2,9
verhuisd in Nederland	43	165	245	453	0,2	4,0	8,8	2,4
overige non-respons	9	88	37	134	0,0	2,1	1,3	0,7
Respons	7.946	1.397	1.066	10.409	42,4	33,6	38,5	-
Volledige response	7.946	1.378	1.024	10.348	42,4	33,2	36,9	-
Onvolledig/afgebroken respons	0	19	42	61	0,0	0,5	1,5	0,3
Nog in behandeling	0	0	0	0	0	0	0	0
Door naar volgende mode	10.306	-	-	-	55,1	-	-	-
w.v. Uitgedund / niet uitgezet	3.725	-	-	-	36,1	-	-	-
w.v. naar CATI	4.047	-	-	-	61,5	-	-	-
naar CAPI	2.534	-	-	-	38,5	-	-	-

De categorie 'extra uitzet (inschakeleffect 2018)' in tabel 3.7.1b betreft de aanvullende steekproeven bij de telefonische en aan-huis waarneming behorende bij de cati en capi porties in januari en februari 2018 ter compensatie van het inschakeleffect in de LSM 2018.

Om tot de daadwerkelijke uitzet in kalenderjaar 2018 te komen, waarvoor ook in 2018 respons is gerealiseerd, is de uitzet vanuit de cawi porties van 2018 geteld:

- plus de aanvullende cati en capi steekproefporties in januari en februari 2018 (inschakeleffect 2018);

- plus de cati en capi herbenaderingsporties vanuit cawi november en december 2017 die in 2018 zijn uitgevoerd;
- minus de cati en capi herbenaderingsporties vanuit cawi november en december 2018 die in 2019 zijn uitgevoerd.

Uit tabel 3.7.1b kan worden afgeleid dat in kalenderjaar 2018, 10.348 (volledige) responsen zijn gerealiseerd. Hiermee wordt ruim voldaan aan de responseis van 10.000 responsen. Het effect van de inzet van onconditionele incentives blijft duidelijk zichtbaar in 2018.

Uit tabel 3.7.1.b kan ook worden afgeleid wat de responspercentages zijn voor de telefonische en aan-huis waarneming, die betrekking hebben op alleen de herbenaderingsporties die zijn uitgevoerd in 2018. De telefonische herbenadering presteert met 33,2% ruim 3,6 procentpunten onder de responsverwachting (36,8%). Opvallend in tabel 3.7.1b is dat een groot deel van de steekproef voor de telefonische herbenadering nog steeds niet wordt bereikt (21,3%) of een kaderfout als resultaat heeft (19,6%), hetgeen vrijwel volledig afgesloten telefoonnummers betreft. De aan-huis herbenadering presteert met 1,7 procentpunt boven de responsverwachting (gerealiseerd 36,9% versus target 35,2%).

Tabel 3.7.2 geeft de responsaantallen en -percentages naar mode en steekproefportie voor alle steekproefporties die in 2017 zijn gestart, waarvan de herbenaderingsporties doorstromen naar 2018 en van alle steekproefporties die in 2018 zijn gestart, waarvan een deel van de herbenaderingsporties doorstroomt naar 2019. Tabel 3.7.2 bevat dus ook responsen die in 2017 en 2019 zijn gerealiseerd, dit zijn respectievelijk de groen en blauw gearceerde cellen.

Concreet betreft dit:

- voor de steekproefportie die gestart is in november 2017 met de internetwaarneming, de internetwaarneming (674 gerealiseerde responsen) en de telefonische herbenadering in december 2017 (115 responsen gerealiseerd);
- voor de steekproefportie die gestart is in december 2017 met de internetwaarneming, de internetwaarneming in december 2017 (622 responsen gerealiseerd);
- voor de steekproefportie die gestart is in november 2018 met de internetwaarneming, de aan-huis herbenadering in januari 2019 (53 gerealiseerde responsen);
- voor de steekproefportie die gestart is in december 2018 met de internetwaarneming, de telefonische herbenadering in januari 2019 (92 responsen gerealiseerd) en de aan-huis herbenadering in februari 2019 (40 responsen gerealiseerd).

Voor de steekproefporties van januari tot en met juni werd in de internetronde gemiddeld 42,7% respons gerealiseerd. Voor de steekproefporties van juli tot en met december was dit gemiddeld 42,2%, een daling van 0,5 procentpunt. Voor de internetwaarneming geldt dus dat de gerealiseerde respons in de tweede helft van 2018 slechter is, maar dit wordt gecompenseerd door de hogere internetrespons in de eerste helft van 2018.

Bij de telefonische waarneming is de gemiddeld gerealiseerde respons voor de steekproefporties van juli tot en met december 5,3 procentpunten lager dan voor de steekproefporties van januari tot en met juni. Ook bij de aan-huis waarneming is de respons van juli tot en met december 5,3 procentpunten lager dan voor de steekproefporties van januari tot en met juni. Dit is te grotendeels te verklaren door de aanvullende (verse) steekproeven die voor cati en capi zijn uitgezet in de maanden januari en februari 2018, waarop hogere responspercentages zijn behaald (oranje gearceerde cellen).

Tabel 3.7.2 Responsaantallen en -percentages naar mode en steekproefportie, LSM 2018

		Steekproefportie														
Mode		Nov	Dec	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Totaal
CAWI	Uitzet	1.483	1.485	1.560	1.560	1.560	1.560	1.560	1.560	1.560	1.560	1.560	1.560	1.560	1.560	21.688
	Respons															
	-aantal	674	622	702	682	655	622	657	681	627	630	663	644	699	684	9.242
	-%	45,4	41,9	45,0	43,7	42,0	39,9	42,1	43,7	40,2	40,4	42,5	41,3	44,8	43,8	42,6
CATI	Uitzet	285	346	346	346	346	346	346	346	346	346	346	346	346	291	4728
	Respons															
	-aantal	115	178	135	101	108	103	119	105	104	112	109	105	99	92	1.585
	-%	40,4	51,4	39,0	29,2	31,2	29,8	34,4	30,3	30,1	32,4	31,5	30,3	28,6	31,6	33,5
CAPI	Uitzet	231	231	231	231	231	231	231	231	231	231	231	231	128	128	3.028
	Respons															
	-aantal	109	110	80	84	76	90	77	76	78	74	85	85	53	40	1.117
	-%	47,2	47,6	34,6	36,4	32,9	39,0	33,3	32,9	33,8	32,0	36,8	36,8	41,4	31,3	36,9
Totaal	Respons															
	-aantal	898	910	917	867	839	815	853	862	809	816	857	834	851	816	11.944
	-%	52,6	57,7	58,8	55,6	53,8	52,2	54,7	55,3	51,9	52,3	54,9	53,5	54,0	50,2	54,1
	Target	60,5	60,1	54,7	54,7	54,7	54,7	54,7	54,7	54,7	54,7	54,7	54,7	51,4	48,1	

Tabel 3.7.3a geeft het gerealiseerde aantal responsen naar mode en kwartaal. Het betreft responsen die daadwerkelijk in kalenderjaar 2018 zijn gerealiseerd.

Tabel 3.7.3a Responsaantallen naar mode en kwartaal, LSM 2018

Mode	Kwartaal				Totaal
	1	2	3	4	
CAWI	2.039	1.960	1.920	2.027	7.946
CATI	414	330	321	313	1.378
CAPI	299	250	231	244	1.024
Totaal	2.752	2.540	2.472	2.584	10.348

Uit tabel 3.7.3a kan worden geconcludeerd dat de totaal gerealiseerde respons gedurende het jaar een lichte neerwaartse trend vertoont en in het laatste kwartaal weer stijgt. Aan de wens om de totale respons zo goed mogelijk over het jaar te spreiden en per kwartaal ongeveer gelijk te houden, is voldaan.

Tabel 3.7.3b geeft de modeverhoudingen in procenten weer per kwartaal en totaal. Uit de tabel blijkt dat de modeverhoudingen per kwartaal elkaar niet veel ontlopen. Bij internet is het verschil maximaal 4,3 procentpunten, bij de telefonische waarneming 2,9 procentpunten en bij de aan-huis waarneming maximaal 1,5 procentpunt. Van alle in 2018 gerealiseerde responsen is 76,8% gerealiseerd via internet, 13,3% via de telefonische waarneming en 9,9% via de aan-huis waarneming.

Ook hier geldt dat de hogere cati en capi respons in het eerste kwartaal grotendeels is te verklaren door de aanvullende (verse) steekproeven die voor cati en capi zijn uitgezet in de maanden januari en februari 2018, waarop hogere responspercentages zijn behaald.

Tabel 3.7.3b Modeverhoudingen in procenten naar kwartaal, LSM 2018

Mode	Kwartaal				Totaal
	1	2	3	4	
CAWI	74,1	77,2	77,7	78,4	76,8
CATI	15,0	13,0	13,0	12,1	13,3
CAPI	10,9	9,8	9,3	9,4	9,9
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabellen 3.7.4a en 3.7.4b geven de responsresultaten in aantallen en percentages naar mode en leeftijdscategorie. In tegenstelling tot tabel 3.7.1a en 3.7.2 is in tabellen 3.7.4a en 3.7.4b gekozen om de resultaten te beperken tot de waarneming in 2018. Er zijn dus geen resultaten uit 2017 en 2019 meegenomen. Het betreft dus ook hier alleen responsen die daadwerkelijk in kalenderjaar 2018 zijn gerealiseerd.

Op basis van tabellen 3.7.4a en 3.7.4b kan worden bepaald hoe de in 2018 gerealiseerde respons, te weten 10.348, is verdeeld naar leeftijd en mode.

Uit tabel 3.7.4a blijkt dat het daadwerkelijk totaal uitgezette aantal steekproefelementen bij de telefonische en aan-huis waarneming lager is dan het aantal steekproefelementen dat voor de telefonische en aan-huis waarneming beschikbaar was (het potentieel uit te zetten aantal, de categorie 'nog geen eindresultaat' bij internet). Dit komt doordat een deel van de steekproefelementen bij de telefonische en aan-huis waarneming is uitgedund.

Uit tabel 3.7.4.b blijkt dat de responsbereidheid via internet het laagst is in de leeftijdscategorie 20-34 jaar. Het verschil is maximaal 9,4 procentpunten tussen 20-34 en 35+. Ook de telefonische en aan-huis herbenaderingen zijn het minst succesvol in de leeftijdscategorie 20-34 jaar. Bij de telefonische waarneming bedraagt het verschil maximaal 17,4% procentpunten tussen 15-19 en 20-34 jaar. Bij de aan-huis waarneming bedraagt het verschil maximaal 7,0% procentpunten tussen 20-34 en 35+. Het is echter zeker niet zo dat de groep 20-34 jaar slecht deelneemt aan het onderzoek. Uit tabel 3.7.5 blijkt namelijk dat het gerealiseerde aantal responsen (3.421) in deze leeftijdscategorie zelfs iets hoger is dan het vooraf verwachte aantal responsen (3.383).

Uit tabel 3.7.4.b blijkt dus dat de gerealiseerde responspercentages bij de aan-huis waarneming per leeftijdscategorie elkaar het minst ontlopen. Zoals eerder genoemd is het verschil maximaal 7,0% procentpunten tussen 20-34 en 35+. Bij de telefonische herbenadering zijn de verschillen tussen de leeftijdscategorieën het grootst (17,4%).

Overall kan worden geconcludeerd dat de leeftijdscategorie 20-34 jaar het minst goed deelneemt aan het onderzoek, maar nog steeds volgens verwachting respondeert.

Tabel 3.7.4a Responsoverzicht naar mode en leeftijdscategorieën (aantal), LSM 2018

Mode		Leeftijdscategorie (aantal)		
		15-19	20-34	35+
CAWI	Uitgezette steekproef	1.092	7.068	10.560
	Kaderfouten	0	9	16
	Non-respons	9	86	348
	Volledige respons	499	2.586	4.861
	Onvolledige respons	0	0	0
	Nog geen eindresultaat	584	4.387	5.335
CATI	Uitgezette steekproef	285	1.320	2.547
	Kaderfouten	53	333	426
	Non-respons	116	675	1.152
	Volledige respons	116	308	954
	Onvolledige respons	0	4	15
CAPI	Uitgezette steekproef	137	1.550	1.085
	Kaderfouten	3	53	37
	Non-respons	79	951	583
	Volledige respons	52	527	445
	Onvolledige respons	3	19	20
Totale Respons		667	3.421	6.260

Tabel 3.7.4b Responsoverzicht naar mode en leeftijdscategorieën (percentage), LSM 2018

Mode		Leeftijdscategorie (%)		
		15-19	20-34	35+
CAWI	Uitgezette steekproef	100,0	100,0	100,0
	Kaderfouten	0,0	0,1	0,2
	Non-respons	0,8	1,2	3,3
	Volledige respons	45,7	36,6	46,0
	Onvolledige respons	0,0	0,0	0,0
	Nog geen eindresultaat	53,5	62,1	50,5
CATI	Uitgezette steekproef	100,0	100,0	100,0
	Kaderfouten	18,6	25,2	16,7
	Non-respons	40,7	51,1	45,2
	Volledige respons	40,7	23,3	37,5
	Onvolledige respons	0,0	0,3	0,6
CAPI	Uitgezette steekproef	100,0	100,0	100,0
	Kaderfouten	2,2	3,4	3,4
	Non-respons	57,7	61,4	53,7
	Volledige respons	38,0	34,0	41,0
	Onvolledige respons	2,2	1,2	1,8

Tabel 3.7.5 geeft voor de drie leeftijdscategorieën in tabel 3.7.4a het aandeel in het totaal aantal in 2018 gerealiseerde responsen en het verwachte aandeel in het totaal aantal responsen conform de aannames in paragraaf 1.1.1.

Tabel 3.7.5 Aandeel in 2018 gerealiseerde responsen en populatie naar leeftijd, LSM 2018

Leeftijdscategorie	Verwachte respons		Gerealiseerde respons	
	aantal	%	aantal	%
15-19	647	6,3	667	6,4
20-34	3.383	33,0	3.421	33,1
35+	6.208	60,6	6.260	60,5
totaal	10.238	100,0	10.348	100,0

In tabel 3.7.5 is terug te zien dat voor alle leeftijdscategorieën 15-19, 20-34 en 35+ het aandeel gerealiseerde respons nagenoeg overeenkomt met het vooraf verwachte aandeel respons binnen de leeftijdscategorie. Voor de leeftijdscategorieën 15-19 en 20-34 jaar is het aandeel gerealiseerde respons 0,1 procentpunt hoger dan het vooraf verwachte aandeel respons binnen deze leeftijdscategorie. Voor de leeftijdscategorie 35+ is het aandeel gerealiseerde respons 0,1 procentpunt lager dan het vooraf verwachte aandeel respons binnen deze leeftijdscategorie.

Tenslotte is na afloop van de complete waarneemstrategie voor een steekproefportie het gewogen responspercentage uitgerekend, waarbij het responspercentage wordt gecorrigeerd voor over- en ondervertegenwoordiging van bepaalde groepen in de steekproef ten opzichte van een proportioneel getrokken steekproef. Dit betekent dat het responspercentage mag worden gewogen naar insluitkans, omdat de steekproef niet evenredig is getrokken. Het gewicht van een steekproefpersoon is 1 gedeeld door de kans waarmee die persoon is geselecteerd in de steekproef. Op deze manier tellen personen met een grotere insluitkans minder zwaar mee dan personen met een kleinere insluitkans.

Tabel 3.7.6 geeft het resultaat voor alle steekproefporties, waarvoor in 2018 de volledige waarneemstrategie is doorlopen, aangevuld met de steekproefporties november en december 2017, waarvan de herbenaderingsporties doorliepen in 2018. In het gewogen responspercentage wordt voor LSM ook gecorrigeerd voor de toegepaste uitdunning. Er wordt in de tabel een gewogen responspercentage gegeven met en zonder correctie voor kaderfouten.

Tabel 3.7.6 gewogen respons naar steekproefportie, LSM 2018

	Steekproefportie													
	2017		2018											
	Nov	Dec	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
% gewogen respons														
(zonder correctie voor kaderfouten)	66,1	65,3	67,8	65,0	62,9	62,4	65,0	64,0	62,9	62,7	64,0	64,6	65,1	63,0
% gewogen respons														
(met correctie voor kaderfouten)	68,1	67,8	70,6	67,4	65,1	64,4	67,5	66,4	65,5	65,9	66,7	67,3	67,6	65,8

5. Bijlage I – Benaderingsstrategie

5.1 Benaderingsstrategie internetwaarneming

Respondenten ontvangen een aanschrijfbrief met het verzoek om de vragenlijst via internet in te vullen. In de brief zijn een inlogcode en een gebruikersnummer opgenomen. Daarnaast wordt in de brief ingegaan op het doel van het onderzoek en wordt erin aangekondigd dat een telefonische of face-to-face benadering volgt als geen reactie wordt ontvangen van de respondent via internet. Bij deze brief wordt tevens een incentive in de vorm van een cadeaubon ter waarde van 5 euro toegevoegd. Een week na de verzending van de aanschrijfbrief wordt een rappelbrief verstuurd naar degenen die op dat moment nog niet hebben gerespondeerd en niet via de helpdesk hebben aangegeven niet te kunnen of willen deelnemen aan het onderzoek. Weer een week later gebeurt hetzelfde.

De aanschrijfbrieven worden zo mogelijk telkens op dinsdag verstuurd met 72-uurs post en de rappelbrieven op donderdag met 24-uurs post, opdat steekproefpersonen deze voor het weekend ontvangen. Uitgangspunt is om de verzenddatum en daarmee de deurmatdatum vlak voor of op de eerste dag van een maand te kiezen.

5.2 Benaderingsstrategie telefonische waarneming

Er wordt voorafgaand aan de telefonische herbenadering van internet non-respondenten met bekend telefoonnummer geen nieuwe brief gestuurd. De telefonische herbenadering duurt drie weken. Voor ieder steekproefelement worden minimaal negen belpogingen gedaan, waarbij minimaal drie belpogingen in de ochtend, drie belpogingen in de middag en drie belpogingen in de avond.

5.3 Benaderingsstrategie aan-huis waarneming

De benaderingsstrategie die uitgevoerd wordt voor de aan-huis waarneming is analoog aan andere mixed-mode onderzoeken die eerder zijn uitgevoerd. In grote lijnen: er wordt geen aanschrijfbrief verstuurd voorafgaand aan deze benadering. In een maandportie worden alle steekproefadressen in de eerste helft van de betreffende maand ten minste één keer bezocht. Wordt de beoogde respondent thuis aangetroffen, dan probeert de interviewer een afspraak te maken voor een interview zodanig dat een spreiding van de responsen in de tijd wordt bereikt. Na zes vergeefse bezoeken wordt een adres niet meer benaderd, tenzij bij het zesde bezoek een harde afspraak is gemaakt voor een interview.